

**PROGRAMMA
TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP
TE HAARLEM
VOOR HET JAAR 2023**

DIRECTEUREN VAN TEYLERS STICHTING EN DE LEDEN VAN TEYLERS
GODGELEERD GENOOTSCHAP
schrijven de volgende prijsvraag uit om beantwoord te worden vóór 1 mei 2026:

Onderwerp: Boekrollen, schrijvers en het ontstaan van de Hebreeuwse Bijbel.

Gevraagd wordt een verhandeling van het gebruik van “Materiële Filologie” in Oudtestamentisch/Hebreeuwse Bijbelonderzoek met aandacht voor methodologische reflectie.

Verdere uitleg

‘Materiële filologie’ is weer in zwang in de Bijbelwetenschappen en in de studie van het vroege Christendom (bijv. Harry Gamble, *Books and Readers in the Early Church*, 1997; Kim Haines-Eitzen, *Guardians of Letters*, 2000; Liv Ingeborg Lied en Hugo Lundhaug, *Snapshots of Evolving Traditions*, 2017; Liv Ingeborg Lied, *Invisible Manuscripts*, 2021). Deze benadering heeft verschillende academische wortels, waarvan er één de “New Philology” is. Deze aanpak begon als een tegenwicht tegen een bepaalde vorm van tekstkritische benadering die tekstuele getuigen gebruikt om de vermeende originele tekst te reconstrueren. Voorstanders van een “New Philology”-benadering benadrukten daarentegen dat de tekst van een specifieke tekstuele getuige bestudeerd moet worden zoals hij is, en in zijn eigen historische context. Het was een alternatief voor sommige vormen van tekstkritiek, maar is minder geschikt voor teksten die in zeer fragmentarische staat bewaard zijn gebleven. “Material Philology” richt zich ook op de fysieke aspecten van een tekstdrager (codicologie, paleografie, etc.) die aanwijzingen geven over de gebruikerscontext en de functie van het medium tekst als object of artefact (het boek, de codex, de boekrol, etc.).

De laatste tijd is er in het veld veel aandacht voor de manier waarop onderzoek naar de “materialiteit” van bijbelteksten een nieuw licht kan werpen op de historische studie van de vorming, lezing, herziening en overdracht van de Bijbel (AABNER 2023 special issue: “Material and Scribal Scrolls Approaches to the Hebrew Bible”). Deze “material turn” richt zich vooral op de Dode Zeerollen, de oudste nog bestaande manuscripten van de Hebreeuwse Bijbel (special issue Dead Sea Discoveries 2023: “Materiality and Textuality in the Dead Sea Scrolls”).

Eenzijds wordt de historische context van de Dode Zeerollen zelf onderzocht. Al in 2004 bracht Emanuel Tov in zijn boek *Scribal Practices and Approaches* een grote hoeveelheid materiaal en gegevens samen, gebaseerd op de Dode Zeerollen, over schrijfmedia (leer, papyrus), pennen, inkt, technische aspecten (waaronder belijning, kolomafmetingen), schrijfpraktijken (inclusief lay-out), correcties, spelling van de naam van God), de gebruikte scripts (kwadraat, oud-Hebreeuws) en bijzondere schrijverskenmerken van groepen teksten zoals bijbelteksten en teksten geschreven op papyrus. Voor de materiële aspecten biedt Ingo Kottsieper, “Physicality of Manuscripts and Material Culture”, 2019, het beste overzicht. Onderzoekers

onderzoeken onder meer of de keuze voor papyrus of leer werd ingegeven door bijvoorbeeld tekstuele, culturele of economische redenen (Eibert Tigchelaar, “The Material Variance of the Dead Sea Scrolls”, 2016, George Brooke, “Choosing Between Papyrus and Skin”, 2017). Er is ook meer aandacht voor de diversiteit van de kwaliteit en schrijfvaardigheid van schrijvers in relatie tot verschillende sociale contexten van boekproductie, distributie en consumptie (Mladen Popović, “Book Production and Circulation in Ancient Judaea”, 2023; Eibert Tigchelaar, “4Q1 (4QGen-Exod^a)”, 2023). Binnen het Groningse ERC-project *The Hands That Wrote the Bible* heeft Drew Longacre de aandacht gevestigd op relaties tussen typen (zogenaamde sierlijke of eenvoudige rechthoekige en kromlijngige) en niveaus van schrijven volgens verschillende registers van formaliteit in relatie tot de functie van specifieke manuscripten (“Disambiguating the Concept of Formality in Palaeographic Descriptions”, 2019; “Paleographic Style and the Forms and Functions of the Dead Sea Psalm Scrolls”, 2021).

Aan de andere kant bestuderen geleerden hoe de materialiteit van de boekrollen licht kan werpen op de historisch oudere ontwikkeling van de vorming van boeken uit de Hebreeuwse Bijbel. Karel van der Toorn zocht de vergelijking in zijn boek uit 2007, *Scribal Culture and the Making of the Hebrew Bible*, vooral in de spijkerschriftcultuur. Maar de Dode Zeerollen bieden op verschillende culturele en materiële manieren geschikt vergelijkingsmateriaal (Mladen Popović, “Scribal Culture of the Hebrew Bible and the Burden of the Canon”, 2017). Er is uiteraard historische overlap tussen de jongste boeken van de Hebreeuwse Bijbel, zoals Prediker en Daniël, en de oudste manuscripten onder de Dode Zeerollen. De Dode Zeerollen kunnen daarom belangrijke inzichten verschaffen in materiële aspecten van de oudere fasen van de tekstuele geschiedenis van het Oude Testament. David Carr heeft bijvoorbeeld betoogd dat vóór de Hellenistische periode de bronnen van de Pentateuch niet op een boekrol zouden hebben gepast, en ook dat tot de Perzische periode de indeling in vijf boeken het resultaat zou kunnen zijn geweest van de maximale hoeveelheid literaire tekst die op een boekrol geschreven zou kunnen worden (“Rethinking the Materiality of Biblical Texts”, 2020).

De huidige “material turn” profiteert enorm van de hoogwaardige digitale afbeeldingen van de Dode Zeerollen die gemakkelijk toegankelijk zijn voor alle studenten van de rollen via de Leon Levy Dead Sea Scrolls Digital Library van de Israel Antiquities Authority (www.deadseascrolls.org.il). Deze digitale gegevens maken bijvoorbeeld nieuwe materiële reconstructies van de manuscriptresten mogelijk (Jonathan Ben-Dov, Asaf Gayer en Eshbal Ratzon, *Material and Digital Reconstruction of Fragmentary Dead Sea Scrolls*, 2022), of, met het gebruik van kunstmatige intelligentie, nieuwe benaderingen van paleografie en fundamentele vragen met betrekking tot bijvoorbeeld schrijversidentificatie (Mladen Popović, Maruf Dhali en Lambert Schomaker, “Artificial intelligence based writer identification generates new evidence for the unknown scribes of the Dead Sea Scrolls exemplified by the Great Isaiah Scroll, 1QIsa^a”, 2021). De topkwaliteit van de digitale beelden van de rollen gemaakt door de IAA maakt geavanceerde toepassingen mogelijk die het vakgebied in de voorhoede van de bredere *digital humanities* beweging plaatsen.

Bovendien kan de aandacht voor de materialiteit van bijbelteksten en handschriften niet los worden gezien van de aandacht voor de inhoud van de teksten. Aandacht

voor materiële kenmerken van manuscripten gaat hand in hand met het lezen van de inhoud van de teksten om de context te begrijpen waarin ze mogelijk hebben gefunctioneerd, zoals liturgische of schriftcontexten (Hila Dayfani, "4Q37 and Excerpted Texts of Deuteronomy from Qumran", 2023; Ayhan Aksu, "The Qumran Opisthographic Papyri as a Scribal Cluster of Manuscripts", 2023).

Deze prijsvraag roept op tot inzendingen die concrete gegevens en specifieke voorbeelden gebruiken om het belang van "Material Philology" voor Oudtestamentisch/Hebreeuwse Bijbelonderzoek uit te werken en om de *state of the art* te bevorderen. Inzendingen kunnen ook aandacht besteden aan de mogelijkheden om deze "material turn" naar de Hebreeuwse Bijbel te illustreren en te betrekken in een museumcontext of een tentoonstelling.

Inzendingen moeten bestaan uit één uitgebreide studie, in de vorm van een voor publicatie voorbereide tekst, of uit meerdere publicaties, waarvan de meeste in de drie jaar voorafgaand aan 1 mei 2026 moeten verschijnen. In het laatste geval moeten deelnemers ook een tot nu toe ongepubliceerde tekst, speciaal geschreven voor de prijsvraag, waarin de eerdere publicaties in een bredere wetenschappelijke context worden geplaatst, toevoegen.

Algemene informatie

Pieter Teyler van der Hulst (Haarlem, 1702-1778) was een Nederlandse koopman. In zijn testament bepaalde hij de oprichting van Teylers Stichting. Onderdeel van de Stichting zijn twee wetenschappelijke genootschappen, die elk een jaarlijkse prijsvraag uitschrijven. Teylers Godgeleerd Genootschap is een van deze genootschappen. Het organiseert prijsvragen op het gebied van theologie, godsdienstfilosofie en godsdienstwetenschappen. Later richtten de directeuren van Teylers Stichting ook Teylers Museum op.

Procedures

- Om voor de prijsvraag in aanmerking te komen, dienen kandidaten vóór 1 mei 2026 vier exemplaren van hun inzending in te dienen bij Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, Nederland. Inzendingen die na die datum worden ontvangen, worden niet in behandeling genomen.
- De essays moeten in het Engels, Frans, Duits of Nederlands zijn gesteld. Vanwege de bepalingen van het testament van Pieter Teyler mogen de essays de naam van de auteur niet vermelden, maar mogen ze alleen worden geïdentificeerd door een motto. De inzending moet vergezeld gaan van een verzegelde envelop met de naam en het adres van de auteur, met het motto op de buitenkant.
- Om lange wachttijden voor het horen van de uitslag van de beoordeling te voorkomen in het geval dat er geen prijs is toegekend, wordt de auteurs verzocht om, samen met de verzegelde envelop een open envelop te sturen met de naam en het volledige adres van een persoon met wie Directeuren van Teylers Stichting vertrouwelijk kunnen corresponderen.

Beoordeling

- De beoordeling wordt uitgevoerd door de leden van Teylers Godgeleerd Genootschap (prof. dr. M. Barnard, prof. dr. E. Jorink, prof. dr. C.R. Lange, prof. dr. A.B. Merz, prof. dr. H.L. Murre-van den Berg, prof. dr. M. Popović, prof. dr. E.P. Schaafsma).
- De beoordeling wordt binnen zeven maanden na de uiterste indieningsdatum in de vorm van een advies gecommuniceerd aan Directeuren van Teylers Stichting, die binnen een maand beslissen over het al dan niet toekennen van een prijs.
- Deze beslissing is onherroepelijk.
- Alle kandidaten worden door Directeuren op de hoogte gebracht zodra een beslissing is genomen.

Prijs

- De prijs bestaat uit een gouden penning geslagen uit het zegel van het Godgeleerde Genootschap.
- Daarnaast zal het Doopsgezind Predikfonds Haarlem een bedrag van € 4.500,- toekennen aan de auteur of auteurs van de winnende inzendingen om deze naar eigen inzicht te gebruiken.
- De uitreiking van de penning aan de winnaar(s) vindt plaats tijdens een speciale ceremonie in het Teylers Museum te Haarlem.
- Vertegenwoordigers van vakbladen, pers en andere geïnteresseerden en instellingen worden ruim van tevoren geïnformeerd over de prijsuitreiking.

Publicatie

De auteurs zorgen zelf voor publicatie van hun werk daarbij vermeldende dat het door Teylers Stichting is bekroond. Desgewenst kunnen Teylers Stichting en het Godgeleerd Genootschap daarbij behulpzaam zijn.

Redacteuren van websites, wetenschappelijke tijdschriften en andere instanties die de aandacht van hun lezers willen vestigen op de essaywedstrijd wordt dringend verzocht geïnteresseerde kandidaten te adviseren het programma te raadplegen voor volledige details.

Het programma van Teylers Godgeleerd Genootschap is op aanvraag gratis verkrijgbaar bij de Directie van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, Nederland, of is te raadplegen via www.teylersmuseum.nl/en en www.teylersstichting.nl